

استفتاءات وقف

پیروامون وقف و احکام آن نظرات متعدد و متقنی از سوی عالمان و اندیشمندان اسلامی بیان گردیده است و فقهای شیعی نیز فتاوایی جامع درباره وقف و مسائل آن صادر نموده‌اند.
از این شماره برآینم چند استفتاء از مقام معظم رهبری (ادام الله ظله) در باره وقف به چاپ رسانیم.

استفتائات

استفتاء: ملکی یک چهارم آن (به طور مشاع) وقف حضرت سید الشهداء و امور خیریه گردیده است. در زمان حکومت سابق با حضور نماینده اوقاف سهم وقف را مجزا کرده و کشاورزان زمین های وقف خود را مشخص نموده اند. آیا این عمل شرعاً جایز است؟ که در این صورت سهم وقف مشخص است. ویا این عمل شرعی نبوده و مقبول شرع مقدس نیست؟ که در این صورت سهم وقف به طور مشاع خواهد بود.

بسمه تعالی

در افراز وقف اگر مصلحت وقف مراعات شده و تمام مقدار مشاع وقف افراز گردیده است، محکوم به صحت است.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه ای

در افراز وقف اگر مصلحت و مراعات شده و تمام مقدار مشاع
وقف افراز گردیده است محکوم به صحت است
۶۰۸۰

استفتاء: از قدیم الایام قراء موقوفه اکثراً دارای اراضی زیر کشت بایر و چراگاه و مرتع و تپه و کوه بلند بوده اند که شش دانگ به ثبت می رسید و از اراضی چراگاه و مرتع بطور طبیعی بهره برداری می شد. اینک سؤال از محضرتان این است:

- (۱) آیا اراضی مورد تعلیف و مراتع مجاور زیر کشت جزء موقوفه محسوب می شود یا خیر؟
- (۲) آیا این قبیل اراضی که دارای بوته های گیاه بیابانی است و جهت تعلیف همگان استفاده و بهره دهی دارد جزء اراضی موات است یا نه؟

بسمه تعالی

تپه و کوه‌ها و مراتع که سابقهٔ عمران و احیاء از سوی کسی ندارد جزء انفال و از اموال

بسمه
تپه ها و کوه ها و مراتع طبیعی سابقه عمران و احیاء از سوی
ندارد جزو انفال و از اموال عمومی است، ولی هر مقدار از آن
که هم عرفی ملک موقوفه و از اراضی مورد نیاز ملک موقوفه
منسوب باشد، اختصاص به آن ملک موقوفه دارد، بدون
بدون اینکه ملک مالک یا جزو موقوفه محسوب
شود

۶۴۵۷

عمومی است، ولی هر مقدار از آن که حریم عرفی ملک یا موقوفه و از مرافق مورد نیاز ملک یا موقوفه محسوب باشد، اختصاص به همان ملک یا موقوفه دارد، بدون اینکه ملک مالک یا جزء موقوفه محسوب باشد.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: بعضی از رقبات موقوفه نظیر باغ، زمین، خانه، مسجد و غیره در سال‌های قبل و بعد از انقلاب در طرح توسعه و تعریض و احداث خیابان‌ها، جاده‌ها، فضای سبز و نظایر اینها قرار گرفته است و یا توسط ارگان‌ها و نهادها و سازمان‌های دولتی تصرف گردیده است، بدون اینکه موافقت متولی موقوفه جلب شده باشد و یا بابت عرصه و اعیان آن‌ها معوض داده شود. مستدعی است جهت روشن شدن وظیفه شرعی متولیان (ائم از اشخاص و اوقاف) و متصرفین، حکم شرعی مسائل ذیل را بیان فرمائید.

(۱) آیا نهادها و سازمان‌های مذکور ضامن پرداخت معوض و یا قیمت رقبه موقوفه بر اساس نرخ روز و همچنین ضامن اجرت المثل تصرفات خود از ابتداء تصرف می‌باشند یا خیر؟

(۲) در فرض عدم پرداخت اجاره یا معوض، وضعیت تصرفات آنان از نظر شرعی چگونه است؟

(۳) برای پرداخت قیمت رقبهٔ موقوفه یا دادن زمین معوض از طرف سازمان‌ها و نهادها به موقوفه، آیا اذن حاکم شرع لازم است یا اینکه ادارهٔ اوقاف و متولی می‌توانند با توجه به غبطهٔ موقوفهٔ خود رأساً در مورد معوض و یا قیمت به آنها به توافق برسند؟

بسمه تعالی

موقوفه‌ای که قابل استفاده در جهت وقف باشد قابل تعویض و فروش نیست، لیکن اگر

کسی آن را اتلاف کرده باشد ضامن است؛ و چنانچه بدون اجاره کردن از متولی شرعاً آن

بِسْمِ اللَّهِ
 موقوفه ای که قابل استفاده در جهت وقف باشد قابل تصرف و
 فروش نیست، لیکن اگر کسی آنرا اتلاف کرده باشد ضامن است
 و چنانچه بدون اجاره کردن از متولی شرعی آنرا مورد تصرف و استفاده
 قرار داده باشد، ضامن اجرة المثل است که باید به متولی شرعی
 بپردازد تا در جهت وقف مصرف نماید
 ۶۵۳۸

را مورد تصرف و استفاده قرار داده باشد، ضامن اجرت المثل است که باید به متولی شرعی
 بپردازد تا جهت وقف مصرف نماید.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه ای

استفتاء: چنانچه مستأجرین موقوفات از پرداخت حقوق وقف امتناع ورزند، آیا اداره اوقاف شرعاً مکلف
 به اقدام وصول حق موقوفه است، هر چند از طریق محاکم قضائی منجر به دخالت قوای انتظامی گردد؟
 و یا در حد ابلاغ و استدعا رفع تکلیف می شود؟

بسمه تعالی

مسئول شرعی اداره امور موقوفه موظف است در صورت نیاز، از طرق قانونی اقدام به

بِسْمِ اللَّهِ
 سؤال شرعی اداره امور موقوفه موظف است
 در صورت نیاز، از طرق قانونی اقدام به حفظ
 و احیاء و احقاق تمام حقوق موقوفه نماید
 ۷۱۱۶

حفظ و احیاء و احقاق تمام حقوق موقوفه نماید.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه ای

استفتاء: مستأجرین موقوفات به استناد اینکه سال‌های متمادی سابقه تصرف در رقبه‌های وقف را دارند اجاره‌ای ناچیز و کمتر از نرخ عادلانه روز به اوقاف پرداخت می‌کنند. آیا صرف سابقه استیجار برای مستأجرین موقوفات تا چه حد ایجاد حق نموده که جزء حقوق مکتسبه محسوب گردد؟

بسمه تعالی

مجرد سابقه استیجار موجب استحقاق تخفیف در اجاره‌بهای موقوفه نیست، و متولی

بسمه تعالی
مجرد سابقه استیجار موجب استحقاق
تخفیف در اجاره‌بها، موقوفه نیست
و متولی بر مبنای وظیفه است در تجدید
قرارداد اجاره با ملاحظه غبطه و
مصلحت وقف اجاره‌بها، عادلانه
تعیین و مطالبه نماید

۷۱۱۷

شرعی موظف است در تجدید قرارداد اجاره با ملاحظه غبطه و مصلحت وقف، اجاره بهاء
عادلانه تعیین و مطالبه نماید.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: (۱) شخصی به موجب وقفنامه رسمی، شش‌دانگ یک قطعه زمین را جهت احداث مسجد وقف
و تولیت آن را مادام الحیات با شخص خود و پس از فوت با عالم مسجد قرار داده است.

(۲) واقف شخصاً مسجد را احداث و به هنگام احداث مسجد کف آن را تبدیل به زیر زمین نموده و سه
باب مغازه نیز در جنب مسجد و از همان زمین احداث و درآمد و اجاره بهاء آن را جهت احسان شب وفات
خویش تعیین نموده است، و بنا به اظهار عالم محل واقف از اول وقف قصد احداث زیر زمین و مغازه را
داشته است.

(۳) واقف مجدداً (سه سال بعد) طی اقرارنامه رسمی فرزند خود را ناظر بر متولی تعیین نموده و در
همان تاریخ به موجب اقرارنامه دیگری فرزند مورد نظر را متولی تعیین و از متولی تعیین شده قبلی (عالم
مسجد) درخواست می‌نماید که فرزند خود را در این امر یاری نماید. حال با عرض مراتب فوق خواهشمند
است نظر مبارک را در مورد سؤالات مطروحه ذیل که مورد ابتلاست اعلام فرمائید.

الف) آیا واقف در احداث زیرزمین و دکاکین پس از وقف زمین جهت احداث مسجد و وصیت درآمد آنها به عنوان احسان شب وفات شرعاً مجاز بوده یا خیر؟ و در صورت دوم تکلیف بناهای احداثی چیست؟
 ب) در صورت تأیید جواز احداث ساختمان و تنفیذ وصیت نامه، آیا اجاره بهاء عرصه زیرزمین و دکاکین متعلق به مسجد خواهد بود یا خیر؟
 ج) نصب ناظر متولی دیگر علاوه بر متولی تعیین شده قبلی در وقف نامه اولیه وجه شرعی داشته یا خیر؟

و در صورت صحت عمل، نحوه اقدام و رفتار متولیان نسبت به یکدیگر چگونه خواهد بود؟

بسمه تعالی

در تاریخ وقف زمین برای احداث مسجد اگر قبض و اقباض وقف متحقق نشده و هنگام احداث ساختمان مسجد، زیرزمین و مغازه‌ها را برای خود منظور نموده، فقط مسجد احداثی را به عنوان مسجد ساخته و در اختیار نمازگزاران قرار داده است، زیرزمین و مغازه‌ها در

در تاریخ وقف زمین برای احداث مسجد اگر قبض و اقباض وقف متحقق نشده
 و هنگام احداث ساختمان مسجد، زیرزمین و مغازه‌ها را برای خود منظور نموده
 فقط مسجد احداثی را بعنوان مسجد ساخته و در اختیار نمازگزاران قرار داده است
 زیرزمین و مغازه‌ها در انحصار صورت جزو وقف نیست و بر این فرض وصیت او راجع به درآمد زیرزمین و مغازه‌ها برای خود پس از اتمام است
 و راجع به تولیت نمازگزاران بعد از تأسیس وقف و به وراثت قبلاً تعیین نظر در آثار متولی
 موقوفه را برای خود شرط کرده باشد، اقدام بر تغییر تولیت کرده باشد، اقدام مذکور باطل و لغو است
 ۷۳۴۵

این صورت جزء وقف نیست و بر این فرض، وصیت او راجع به درآمد زیر زمین و مغازه‌ها برای خودش بی اشکال است؛ و راجع به تولیت و ناظر، اگر بعد از تمامیت وقف و بدون اینکه قبلاً تجدید نظر در ناظر و متولی موقوفه را برای خودش شرط کرده باشد اقدام بر تغییر تولیت کرده باشد، اقدام مذکور باطل و لغو است.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای